

Inhoudsopgave

Gelukkig eiland	6	Vrijwillige scheiding	36
		Niet met en niet zonder	37
		Financieel onafhankelijk	37
ACHTERGRONDEN	9	Van aardolie naar zonnebrandcrème	38
Aruba in een oogopslag	9	<i>Belangrijke jaartallen</i>	38
Ligging en landschap	9	Een kwetsbare economie	39
Eiland in de zon	9	Goede tijden, slechte tijden	40
Wildwestlandschap	9	Onderwijs	40
Vulkanische oorsprong	12	Bevolking en cultuur	41
De naam	12	Cultuurmix	41
Flora en fauna	12	Immigratieland	42
Schaarse vegetatie	16	Arubanen en Nederlanders	42
Cactussen	16	Talenknobbels	42
Heilzame aloë	17	Een echte taal	43
Watapana en agave	18	Literatuur	43
Amfibieën en reptielen	20	Geloof...	44
Vleermuizen	21	... en bijgeloof	45
Paarden, ezels en geiten	21	Natuurgeneeswijzen	46
Vogelparadijs	22	Gezinsleven	46
<i>Zeldzaam uiltje</i>	24	De Arubaanse keuken	46
Schitterende vissen	25	<i>Recept keshi yena</i>	47
Bedreigde riffen	25	Muziekeiland	48
Zeeschildpadden	25	Dande	49
Natuurbescherming	27	Carnaval	49
Goed nieuws	27	Dia di San Juan (24 juni)	50
Vijf eeuwen Aruba	28	Beeldende kunst	50
Geschiedenis in vogelvlucht	28	Architectuur	51
Eerste bewoners	28		
Indianenbloed	29	PRAKTISCHE INFORMATIE	53
Spaanse ontdekkers	30	Van A tot Z	53
Hollandse kolonisten	30		
<i>Slavernij</i>	31	BEZIENSWAARDIGHEDEN	107
Roerige 19e eeuw	31	Highlights van Aruba	107
Goudkoorts	32	Routesuggesties	107
<i>Graven en kloppen</i>	32	Tocht West-Aruba	107
Magere jaren	33	Tocht Midden-Aruba	109
Olie, het zwarte goud	33	Tocht Oost-Aruba	109
Truien en sokken	34		
<i>Olieverhalen</i>	34		
Politiek avontuur	35		
<i>Betico Croes</i>	36		

Inhoudsopgave

Oranjestad	111	Savaneta	131
Havenstadje	111	San nicolas	131
<i>File in Oranjestad</i>	111	Carubbian	132
Geschiedenis	114	Sunrise City	132
<i>Oranje</i>	115	Charlie's Bar	133
Archeologisch Museum (Museo Arqueologico Arubano)	115	Galeria Harmonia	133
Fort Zoutman en de Willemstoren	116	Modeltreinenmuseum	136
Historisch Museum (Museo Historico Arubano)	116	Seroe Colorado	136
Kalkoven	119	Arbeiderswijken	136
Schelpenmuseum	119	Stranden	136
Rococo Plaza	119	Lourdes-grot	137
Omgeving Oranjestad	119	Arikok Nationaal Park	139
Santa Cruz	119	Park in ontwikkeling	139
Hooiberg	119	Rotsen en cactussen	139
De Palm Eiland	119	Bijzondere vegetatie	140
Renaissance Eiland	120	<i>Mysterieuze rotstekeningen</i>	141
		Zeldzame dieren	141
Het noordwesten	121	Dos Playa	144
Tussen Palm Beach en California Point	121	Boca Prins	144
Vlindertuin/Butterfly Farm	121	Grotten	145
Bubali vogelreservaat	122	Quadirikiri	145
Oude Molen	122	Tunnel of Love	145
Aruba Aloë	122	Wandelroutes	146
Noord	124	Praktische informatie	148
California Point	125	Andere eilanden	150
California-vuurtoren	125	Voormalige Nederlandse Antillen	150
		<i>Kurá Hulanda, Curaçao</i>	151
Het ruige noorden	127	Verder lezen	152
Van California Point naar Conchi	127	Woordenlijst Papiaments	155
Alto Vista	127	Over de auteur	160
Bushiribana	128	Register	161
Natural Pool (Conchi)	128		
Ayó en Casibari rotsformaties	128		
Ezelopvang	130		
Struisvogelboerderij	130		
Oost-Aruba	131		
Van Oranjestad naar Boca Grandi	131		
Spaans Lagoen en Balashi	131		

Zeeschildpad voor de kust van Aruba

mochelys imbricata) heeft een ovaal schild en bruine, oranje en gele vlekken op z'n poten. Platen op het schild overlappen elkaar en wijzen naar achteren. Het dier heeft een puntige kaak, wordt 70 tot 95 cm lang en zoekt voedsel tussen het koraal. De leerschildpad ten slotte (*Dermodochelys coriacea*) heeft een spits toelopend, leerachtig schild met zeven prominente richels in lengterichting. Het schild is zwart met vage witte vlekken. Het zijn enorme dieren: schilden van volwassen mannetjes zijn 140 tot 175 cm lang en wegen 250-500 kg. Ze jagen op kwallen en zien plastic zakjes in het water voor een lekker hapje aan. Dat wordt hen meestal fataal.

Op Aruba gebruiken de zeeschildpadden de boca's van de noordkust en stranden aan de zuidkust om een nest te graven en eieren te leggen. Tussen maart en augustus komen de vrouwtjes 's nachts aan land om hun pingpongbalvormige eieren (meer dan honderd)

in een kuil in het zand te leggen. Nog voor zonsopgang schuifelen ze langzaam terug in zee en moeten de eieren het verder op eigen kracht doen. Door de warmte van het zand worden ze uitgebroed. Als de jongen na zes tot acht weken uit het ei kruipen vinden ze zelf hun weg naar zee, waar ze eerst een aantal jaren rondwalen. Zijn ze flink gegroeid dan zoeken ze hun kostje vlak voor de kust bijeen. Het zijn deze 'tieners' die je tijdens duiktochten kunt tegenkomen. Volwassen dieren gaan verder de zee op en leggen in het paar seizoenen soms duizenden kilometers af naar de regio waar ze geboren zijn om zich daar voort te planten.

Zeeschildpadden worden wereldwijd in hun bestaan bedreigd als gevolg van kusttoerisme, jacht (voor vlees en schilden) en vervuiling van de zee. Op Aruba zijn alle soorten sinds 1987 beschermd en er geldt een streng verbod op de vangst of handel van de dieren of de eieren.

Op Aruba doet de stichting Turtug-Aruba er alles aan om zeeschildpadden ongestoord eieren te laten leggen. Tijdens het broedseizoen worden de nesten op de stranden afgeschermd zodat strandgasten er niet onbedoeld overheen wandelen. Zodra de jonge schildpadjes de weg naar zee hebben gevonden controleert Turtug hoeveel eieren er zijn uitgekomen.

Zie je eieren op het strand, laat ze dan vooral met rust en schijn niet met een zaklantaarn op net uitgekomen dieren – ze raken ervan gedesoriënteerd en bereiken niet op tijd de zee waardoor ze uitdrogen en sterven. Maak dus ook geen foto's met een flitser. Jonge zeeschildpadden worden soms vermorzeld door onwetende ATV-bestuurders, nog een reden om niet op deze milieuonvriendelijke voertuigen te rijden.

NATUURBESCHERMING

Natuurbescherming kwam op Aruba laat op gang, bijna te laat. De snelle groei van de bevolking in de afgelopen eeuw gaf problemen op het gebied van riolering, geluidsoverlast en afvalverwerking. Ongecontroleerde boomkap voor de huizenbouw en aanleg van wegen leidde tot verdere degeneratie van het landschap. Aan herbepanting werd nauwelijks iets gedaan. Hier en daar is erosie in de ergste vorm zichtbaar. Door de kaalslag, vraatzucht van de geiten en versnippering van rurale gronden neemt het leefgebied van flora en fauna snel af. Er zijn al vele planten en dieren verdwenen – het hele ecosysteem verandert. Op Aruba komen 54 boomsoorten in het wild voor maar naar schatting heeft slechts de helft daarvan een zekere kans op overleven.

Inmiddels realiseert de overheid zich dat behoud van de unieke ecologische rijkdom

van het eiland van belang is voor het voortbestaan van Aruba als vakantiebestemming. Het wonderlijke landschap, de planten en dieren, de stranden en de onderwaterwereld vormen tenslotte een belangrijk deel van de aantrekkingskracht van het eiland. Aruba is dus gebaat bij schone stranden en een schone zee. Maar het blijkt niet eenvoudig om een evenwicht te vinden tussen de behoefte om economisch te groeien en de noodzaak om het natuurlijk evenwicht te behouden voor komende generaties. Zo loopt de wetgeving vaak achter de feiten aan en is de controle op naleving van bestaande wetten onvoldoende. Niet-gouvernementele organisaties maken zich hard voor verbetering.

GOED NIEUWS

Het goede nieuws is dat bijna 20% van Aruba, te weten Arikok Nationaal Park en de Coastal Protection Zone is aangewezen als beschermd natuurgebied, wat behoorlijk veel is voor een klein en dichtbevolkt eiland. Ook aan afval- en waterbeheersing wordt aandacht besteed. Initiatieven hiervoor kwamen niet van de kant van de overheid, maar van de hotels. Zij hebben methoden ontwikkeld om hun afval te beperken, de omgeving schoon te houden en water te hergebruiken. Er is een recyclingsysteem opgezet voor glas, aluminium, karton, olie, vet, CFK's en water. Zo wordt de golfbaan van Tierra del Sol 's nachts besproeid met gezuiverd afvalwater van de hotels.

Sinds 1994 maken zo'n negenhonderd vrijwilligers – inwoners en toeristen – de riffen en stranden vrij van zwerfvuil in programma's als Sponsor a Mile en het Aruba Reef Care Project. Ook in het onderwijs is aandacht voor het belang van een schoon milieu. Duurzaam toerisme vormt de leidraad voor alle toekomstige toeristische

 duiklocatie
 scheepswrak

1. Shallow-rif
2. Arashi-rif
3. Antilla
4. Debby II
5. Punta Basora-rif

Bezienswaardigheden

HIGHLIGHTS VAN ARUBA

- ◆ Slenter door Oranjestad en ontdek de mooie historische panden
- ◆ Verken de boca's van de ruige noord- en oostkust
- ◆ Ervaar Aruba op z'n wildst in Arikok Nationaal Park
- ◆ Geniet van het panorama rond de California-vuurtoren
- ◆ Duik met een snorkel in zee bij Baby Beach of Mangel Halto
- ◆ Bedwing een kiteboard bij Fisherman's Hut of Boca Grandi
- ◆ Huur een paard en draaf langs rotsen en bloeiende cactussen naar de Natural Pool

Aruba is meer dan zon, zee en zand. Het is meer dan de moeite waard om je los te rukken van strand en zwembad en de andere kant van het eiland te ontdekken. Aruba mag dan weinig grootse culturele bezienswaardigheden hebben, er zijn tal van interessante en fotogenieke plekken te ontdekken. Een paar kilometer buiten de hotelzone wacht een eenzaam landschap met cactuswouden, scheef hangende dividi's, verlaten stranden en landweggetjes langs de mooiste uitzichten op zee. Onderweg krijg je gezelschap van geiten, leguanen en verwilderde ezels. Een tocht rond het eiland is voor velen een onverwacht hoogtepunt van de vakantie. Daarom: huur een auto, doorkruis de kunu-ku en ontdek hoe mooi Aruba kan zijn.

Neem als het even kan een jeep. Op sommige stukken, vooral langs de noordkust, zul je een 4WD hard nodig hebben. Het is raadzaam met een volle tank te vertrekken en neem altijd voldoende water en iets te eten mee, want veel voorzieningen zijn er onderweg niet. Openbare toiletten evenmin. Vergeet ook je snorkel, zonnebrandcrème en handdoek niet. Kijk verder bij autoverhuur. Wil je in korte tijd veel zien of heb je geen zin om zelf achter het stuur te kruipen maak

dan een georganiseerde (jeep)tour over het eiland. Of huur een taxi. Veel taxichauffeurs zijn goede gidsen en weten ook plekjes te vinden waar de tourbussen (en het openbaar vervoer) niet komen. Het officiële tarief is US\$ 40 per uur, maar onderhandelen over een dagprijs is mogelijk.

ROUTESUGGESTIES

De genoemde bezienswaardigheden bij de routesuggesties staan verderop in dit hoofdstuk uitgebreider beschreven. De tochten zijn gemakkelijk met elkaar te combineren.

TOCHT WEST-ARUBA

De westkant van Aruba is het dichtst bebouwd en meest bezocht. Daar liggen de hotelstranden, het vliegveld, de hoofdstad Oranjestad, alle winkelcentra en de meeste restaurants en uitgaansgelegenheden. Er is ongeveer een dag voor nodig om alles te zien wat hieronder beschreven staat. Wil je meer tijd in Oranjestad doorbrengen (winkel, musea), uitgebreid lunchen, zwemmen of snorkelen onderweg, verdeel je ontdekkingsstocht dan over meerdere dagen. Je kunt

Oranjestad

deze ontspannen route met een gewone auto volgen.

Begin in Oranjestad waar je rustig een paar uurtjes kunt doorbrengen met slenteren door de stad (ga vroeg, dan is het nog niet zo heet), een bezoek aan een museum (Historisch Museum in Fort Zoutman of Archeologisch Museum in de Schelpstraat) of alleen een kop koffie of iets kouders kunt drinken, waarbij je kunt kiezen uit authentiek Hollands bij eetcafé The Paddock aan de kade bij of authentiek Arubaans in de bar aan het einde van de winkelstraat, Caya G.F. Betico Croes (Main Street).

Volg daarna per auto de weg richting de hotelzone, de snelweg als je wilt opschieten, de kustweg voor een mooie route langs Eagle Beach. Op dit strand bevinden zich de twee beroemde waibomen van Aruba. Tegenover deze bomen staat het originele, in Oud-Hol-

lands/Arubaanse stijl gebouwde hotel Amsterdam Manor. Het terras van restaurant Mango bij dit hotel is een aangename plek voor een drankje of een lunch.

Ga bij de rotonde tussen de low-rise- en de high-rise-hotels rechtsaf voor een bezoek aan de Aruba Aloë-fabriek. Ga hiervoor verderop weer rechtsaf, net na het blauwe Elmar-gebouw (links). Rijd daarna terug naar Palm Beach (het strand wordt door de grote hotels aan het oog onttrokken) en bekijk de Oude Molen, de Vlindertuin en het vogelreservaat van Bubali. Het pompeuze Riu Palace Hotel domineert in deze contreien de horizon, The Ritz is onlangs geopend. Vervolg dan de kustweg naar de California-vuurtoren op het noordwestelijke puntje van het eiland. Onderweg passeer je Aruba's goudkust met villa's en luxe bungalows van welgestelde Arubanen en buitenlandse gepensioneerden.

Daarachter liggen de mooie stranden van Malmok, Boca Catalina en Arashi, een van de beste locaties om te zwemmen en te snorkelen. Je kunt lunchen bij de vuurtoren of bij een van de restaurants in en rond het plaatsje Noord (neem hiervoor weg nummer 2 na je bezoek aan de vuurtoren). Vanuit Noord kun je ook nog een bezoek brengen aan het kapelletje van Alto Vista en tot slot terugrijden naar Oranjestad of je hotel.

TOCHT MIDDEN-ARUBA

Deze tocht voert door een rustig, minder bekend stuk van het eiland met een paar mooie uitzichten en leuke bezienswaardigheden.

Verlaat Oranjestad aan de oostkant en volg de weg richting San Nicolas. Ga bij de Balashi-stoplichten linksaf in de richting van Santa Cruz. Van bovenaf zijn de kleurige woningen van dit stadje te zien, verspreid tussen de heuvels. Je kunt even stoppen bij de kerk en binnen de muurschilderingen bewonderen. Achter de kerk is de Hooiberg zichtbaar. Even verderop passeer je het kerkje van Piedra Plat, niet lang daarna komt de afslag naar de Casibari Rock Formations. Beklim deze en geniet van het uitzicht op Santa Cruz. De hoofdweg leidt verder naar de rotonde van Paradera. Ga hier rechtsaf en vervolgens alsmear rechtdoor tot aan de T-splitsing. Ga daar linksaf en volg de weg naar de kust. Halverwege passeer je de Struisvogelfarm met een prachtig gelegen restaurant, een relaxte plek om iets te eten en te drinken. Verderop gaat de weg over in zandpaden. Met een jeep kun je de Bushiribana-ruïne benaderen of verder langs de kust rijden naar de restanten van de vermaarde Natural Bridge. Voordat de dertig meter lange brug instortte (2005) was dit het meest gefotografeerde stukje van Aruba. De tourbussen komen er vreemd genoeg nog steeds. Gelukkig zijn er

nog zo'n zeven andere natuurlijke bruggen langs de kust te vinden, al zijn die wel kleiner. Ze ontstonden aan de delta's van rivieren die vroeger richting zee liepen. Van binnenuit werd het gesteente door het rivierwater uitgehold.

Op de terugweg is een leuke alternatieve route mogelijk, via de Ayó Rock Formations, de Ezelopvang en het Arikok Nationaal Park. Keer dan niet meteen terug naar de zuidkust maar ga op de kruising net na Santa Cruz linksaf en volg de weg langs de Frenchman's Pass en de ruïnes van de Balshi-goudsmelterij, een uitzonderlijk groen en vogelrijk stukje van Aruba. Je komt dan uit in het dorp Pos Chiquito met verlaten zoutpannen en een paar snorkelstrandjes. Pos Chiquito is ook het domicilie van Betty's Pottery. Betty Thielman heeft een groot aanbod potten, vazen, mokken, kandelaars en siervoorwerpen, zoals terracotta hagedissen. Ze werkt ook op bestelling. Je vindt haar winkel aan de grote weg, ma. t/m vr. 9-12 en 14-17 uur; za. 9-17 uur, ☎ 584 1333.

TOCHT OOST-ARUBA

We beginnen ook deze tocht in Oranjestad. Verlaat de stad en neem de weg oostwaarts richting San Nicolas. Na enkele kilometers ligt aan de rechterkant de WEB-fabriek met een van de grootste ontziltingsinstallaties ter wereld. Vervolg de hoofdweg en je komt vanzelf in San Nicolas, de tweede stad van Aruba. Het stadje heeft een heel eigen sfeer maar is op het heetst van de dag uitgestorven. Parkeer de auto bij de kerk net voor de watertoren (Bernhardstraat) en werp een blik in de school. Lunchen kan bij een van de fastfoodrestaurants of bij Charlie's Bar achter de haven (Zeppenfeldstraat, ga hiervoor net voor het Valero-benzinestation rechtsaf). Verlaat de stad weer via de Bernhardstraat en volg de bordjes naar Ceru (Seroe) Co-